

**ПРОФЕСОР О. О. ХОХРЯКОВ (1877-?) – ЗАБУТЕ ІМ'Я В ІСТОРІЇ
НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ
СІКОРСЬКОГО» ТА НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Вергунов В. А.

*Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії
аграрних наук України
м. Київ, 03127, вул. Героїв Оборони, 10
e-mail: dns.gb_uaan@ukr.net*

Уславлені НТУУ «КПІ імені І. Сікорського» та НУБіП України свою історію ведуть вже третє століття, проте, окремі сторінки, особливо за часів становлення, потребують не тільки доповнення, а й переосмислення, насамперед, щодо персоніфікованого наповнення. Черговий вже 125-річний ювілей гарна для цього підстава та головне – мотиватор. Із свого боку, готуючи до цієї знаменної події авторську монографію, присвячену видатному вченому й освітянину світового виміру, швейцарському підданому професору Київського політехнічного інституту Імператора Олександра II – Камілли Гавриловичу Шиндлеру (1869 – 1940), розширив контекстові історичні розвідки стосовно його учнів та послідовників і, насамперед, штатних помічників, за участі яких відбувалося становлення та розгортання створеної у 1900 р. першої в Європі Станції по випробуванню сільськогосподарських машин і знарядь агрономічного спрямування при КПІ. Мова йде про 1900–1911 рр., які охоплюють і організацію відповідного освітнього процесу для студентів сільськогосподарського та механічного факультетів у цьому навчальному закладі, тим більше, що Станція була його практичною складовою у закріпленні отриманих лекційних знань.

Мені вдалося документно встановити, що найбільш системно як помічник в обох процесах брав участь Олександр Олександрович Хохряков. На жаль, практично відсутні біографічні відомості про нього у провідних та галузевих довідниках України, як, до речі, в «Історіях» НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського» та НУБіП України. До слова кажучи, і про його творчі звитяги на ниві сільськогосподарського машинознавства та відповідних випробувань техніки для його потреб, а також підготовку фахівців в Україні.

Народився О. О. Хохряков 27.05.1877 р. в м. Усть-Кам'яногірськ Семипалатинської області (російська федерація). Отримавши середню освіту, в 1899 р., вступає на сільськогосподарське відділення Київського політехнічного інституту Імператора Олександра II, який із дипломом вченого

агронома I ступеня закінчує в 1904 р. Наказом по навчальному закладу з 16.08.1904 р. призначається позаштатним лаборантом Станції по випробуванню сільськогосподарських машин і знарядь. Через два роки, продемонструвавши видатні здібності, наказом по КПІ з 1.03.1906 р. стає позаштатним старшим лаборантом. Роздивившись його таланти, за рекомендацією професора К. Г. Шиндлера, згідно з рішенням Ради КПІ та за згодою Міністерства торгівлі й промисловості, на два місяці відряджається за кордон із науковою метою. Після повернення продовжує брати активну участь у проведенні різноманітних конкурсів щодо випробування сільськогосподарських машин і знарядь, насамперед, в українських губерніях російської імперії. Крім того, здійснює спеціальні дослідження в лабораторії сільськогосподарського машинобудування при Станції. За їх результатами у вигляді «Звітів» друкує відчити про діяльність Київської станції по випробуванню сільськогосподарських машин і знарядь при КПІ. Серед них слід виділити «Звіт про конкурс орних знарядь влітку 1905 р. в маєтку «Пади» В. Л. Нарішкіна» (саратов, 1908, 182 с.), «Сучасні орні знаряддя по даних конкурсних випробувань, організованих Верхньодніпровським товариством сільських господарів восени 1908 р. в маєтку В. Є. та З. М. Бродських» (Київ, 1909, 24 с.), «Звіт Київської лабораторії сільськогосподарського машинобудування про конкурсне випробування знарядь поверхневого обробітку пару» (Київ, 1910, 44 с.). А ще були чисельні статті в різноманітних часописах, а найбільше в офіційному друкованому органі Південно-Російського товариства заохочення землеробства та сільськогосподарської промисловості – щотижневику «Хозйство». Але педагогічні таланти стали виходити на перший план. Як наслідок, згідно з рішенням Ради КПІ від 28.01.1909 р., наказом по навчальному закладу 15.01.1910 р. О. О. Хохрякова призначають штатним викладачем по кафедрі сільськогосподарського машинобудування. Відповідно більшість часу він займається освітньою підготовкою фахівців на сільськогосподарському відділенні КПІ. При цьому не полишає дослідницьку діяльність при Станції по випробуванню сільськогосподарських машин і знарядь. Активно друкує її результати. Серед них потрібно відзначити: «Знаряддя поверхневого обробітку пару: згідно даних конкурсного випробування облаштованого Полтавським губернським земством» (Київ, 1911, 44 с.), «Кінні обприскувачі за відомостями досліджень на Станції землеробських машин і знарядь Київського політехнічного інституту» (Київ, 1912, Вип. 1 – 39 с., Вип. 2 – 81 с.; Вип. 3 – 102 с.). Після відставки К. Г. Шиндлера в лютому 1911 р. фактично очолює кафедру сільськогосподарського машинознавства. З 14.02.1912 р. звільняється з КПІ у зв'язку з призначенням старшим фахівцем із сільськогосподарської частини

Департаменту землеробства. Працює на цій посаді до 1915 р. Отримавши запрошення від директора створеного в 1913 р. воронезького сільськогосподарського інституту імператора петра I (нині – ФГБОУ ВО воронезький державний аграрний університет імені імператора петра I), переходить до закладу. Створює при ньому кафедру сільськогосподарських машин при сільськогосподарському відділенні інституту. Крім того, за його ініціативи та безпосередньої участі розпочинає роботу при навчальному закладі ще й машиновипробувальна станція, що за принципами діяльності нагадувала станцію по випробуванню сільськогосподарських машин і знарядь, яка функціонувала при КПІ. Крім того, засновує при станції лабораторію машинознавства, якою опікується особисто. Таким чином, після 1916 р., він у якійсь мірі продовжив або перехопив справу по випробуванню землеробської техніки від колег із КПІ. Керує всіма трьома підрозділами до 1929 р. включно. На їх основі в 1930 р. створюється освітньо-науковий воронезький інститут механізації соціалістичного сільського господарства, який у 1933 р. перетворено на факультет механізації воронезького СГІ. Після 1930 р. подальша творча доля професора О. О. Хохрякова потребує додаткових архівних пошуків. Уже сьогодні можемо стверджувати про значний особистий внесок ученого у становлення та розвиток теоретико-методичних та практичних основ системи випробування землеробських машин і знарядь для потреб вітчизняного сільськогосподарського машинобудування, а також підготовки відповідних фахівців.

Без сумніву, творча спадщина талановитого вченого й освітянина заслуговує право на повернення до наукового обігу. Разом із своїм вчителем професором К. Г. Шиндлером ним закладено організаційні передумови для розгортання землеробської механіки в Україні як галузі знань, що згодом отримала окремий напрям в АН УРСР. У цьому зв'язку згадую тільки академіка АН УРСР А. О. Василенка (1891–1963) і членів-кореспондентів АН УРСР Л. П. Крамаренка (1881–1960) та П. М. Василенка (1900–1999), справу яких продовжують їхні учні та послідовники й до сьогодні. Тим самим підтверджується функціонування унікальної Київської науково-освітньої школи, заснованої у 1899 р. професором К. Г. Шиндлером за активної участі О. О. Хохрякова. Є всі підстави для повернення постаті О. О. Хохрякова до «Історії» – НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» та НУБіП України в рік їх 125-річного ювілею від часу створення.